

ਵਿਜੇਂਦਰ ਜੈਨ ਸੀ.ਜੇ. ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜੇ.ਜੇ.

ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

1994 ਦੇ ਐਲਪੀਏ ਨੰਬਰ 723 ਵਿੱਚ

FAONo. 1984 ਦਾ 984

1 ਮਈ, 2008

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950—ਆਰਟ 226 — ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਐਕਟ, 1988
— ਐੱਸ. 110-ਏ—ਦਾਸ਼ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਕਾਰਨ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੀ ਮੌਤ
— ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ 1/3 ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਕੱਟਦੇ ਹੋਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ
ਦੇਣਾ ਅਤੇ 5 ਦਾ ਗੁਣਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ— ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ 8 ਦੇ ਗੁਣਕ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ
ਸੋਧ ਰਿਹਾ ਹੈ—ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਾਅਵਾ—ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ — ਬਰਾਬਰੀ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ
ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ—ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 14 ਦੇ ਗੁਣਕ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ
ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਅਨੁਮਾਨ, ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਇਸ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ "ਸਿਰਫ ਮੁਆਵਜ਼ਾ"। "ਸਿਰਫ" ਸ਼ਬਦ ਬਰਾਬਰੀ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(ਪਰਾ 11)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ 8 ਦੀ ਬਜਾਏ 14 ਦੇ ਗੁਣਕ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ, ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। 90,998 (ਰੁਪਏ 50x12x14=84,000 ਅਤੇ 6998 ਰੁਪਏ ਦੇ ਡਾਕਟਰੀ ਖਰਚੇ) ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 12% ਸਲਾਨਾ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ।

(ਪਰਾ 13)

ਜੀਐਸ ਪੁਨੀਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ।
ਆਰ.ਕੇ. ਜੋਸ਼ੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਵਕੀਲ।
ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ: 4 ਲਈ।

ਵਿਜੇਂਦਰ ਜੈਨ, ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ।

(1) ਮੰਜੂਦਾ ਲੈਟਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਦਾਅਵੇਦਾਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ (ਵਿਧਵਾ ਅਤੇ ਧੀ ਦੀ ਧੀ-ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ) ਦੁਆਰਾ 13 ਸਤੰਬਰ, 1993 ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ 1984 ਦੇ FAO ਨੰ. 984 ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਅਵਾਰਡ ਮਿਤੀ 12 ਅਕਤੂਬਰ, 1984 ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੋਟਰ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਕਲੇਮ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ (ਛੋਟੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਲਈ) ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 5 ਦੀ ਬਜਾਏ 8 ਦਾ ਗੁਣਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 54,998 (48,000 ਰੁਪਏ + 6,998 ਰੁਪਏ ਮੈਡੀਕਲ ਖਰਚੇ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 12% ਸਲਾਨਾ ਵਿਆਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(2) ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਉਭਾਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 110-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ 1982-83 ਦੀ ਕਲੇਮ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 46/117/6 ਦਾਇਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 14 ਜੂਨ, 1982 ਨੂੰ ਕਰੀਬ 8 ਵਜੇ pm ਦਾਅਵੇਦਾਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਪਤੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਪਿਤਾ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਸੁਨੇਤ ਨੂੰ ਪੈਦਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਪੀ.ਬੀ.ਐੱਲ. 3072 ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। 3 ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਹੈੱਡ ਲਾਈਟਾਂ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ PUM 3353 ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਟਰੱਕ ਆ ਕੇ ਰੁਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਲੋਕਲ ਬੱਸ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 6328 ਜੋ ਕਿ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਉਲਟਾ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਆ ਰਹੀ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਜਵਾਬ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਚਲਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਬੱਸ ਨੇ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਡਰਾਈਵਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੱਸ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਟਰੋਲ ਗੁਆ ਕੇ ਸੜਕ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਖੇਡ 'ਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਬੱਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੀ. ਸੜਕ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਚੱਲਣਾ। ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸੀ.ਐੱਮ.ਸੀ., ਲੁਧਿਆਣਾ ਰੈਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਤਾਬ ਨਾ ਝੱਲਦਿਆਂ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਵੀਕੇ ਨਈਅਰ ਸਨ, ਜੋ ਹਾਦਸੇ ਸਮੇਂ ਖੇਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

(3) ਕਲੇਮਈਕਲੇਮੈਨ (ਵਿਧਵਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬੱਚੇ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਅਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ 2 ਲੱਖ ਰੁ. ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਉਮਰ 50 ਸਾਲ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਕਰਕੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। 2000 ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਆਪਣਾ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ

ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਬੱਸ ਨੰਬਰ ਪੁਰ 3628 ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਹੈ-ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2, ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹੀ. ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ-ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਟਰੱਕ ਨੰਬਰ ਪੀਬੀਐਲ 3072 ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕਲ ਬੱਸ ਨਾਲ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੀਮਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੀ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ।

(4) ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

“(1) ਕੀ ਹਾਦਸਾ ਡਰਾਈਵਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ (ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ) ਦੀ ਕਾਹਲੀ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ? ਓ.ਪੀ.ਏ

(2) ਕੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ਭਾਵ ਮੋਟਰ ਵਾਹਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ, ਟਰੱਕ ਨੰਬਰ PBL 3072? ਓ.ਪੀ.ਏ

(3) ਜੇਕਰ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਕਿੰਨੀ ਰਕਮ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ? ਓ.ਪੀ.ਏ

(4) ਕੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ? ਓ.ਪੀ.ਏ

(5) ਰਾਹਤ.

(5) ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਜੂਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ 3 ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ 1982-83 ਦੀ ਕਲੇਮ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 77/32/7 ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸੂਰਜ ਕਿਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਟਰੱਕ

ਨੇ ਕਾਹਲੀ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਾਹਲੀ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਬੱਸ 'ਤੇ ਵੀ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਹੋਇਆ। ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਮਾਮਲਾ ਨੰਬਰ 4 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹਰਾਮ ਕੌਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।

(6) ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਮੋਪੇਨਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 3, ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ 12 ਅਕਤੂਬਰ, 1984 ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 19 ਵਿੱਚ

ਇੱਕ ਖੋਜ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਆਮਦਨ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗੀ। ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਤੋਂ 2,000 ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਮਦਨ 2,000 ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰੁਪਏ 'ਤੇ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਆਮ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਜੋਂ 400 ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸਦੇ ਨਿੱਜੀ ਖਰਚਿਆਂ ਵਜੋਂ 1/3 ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। 267 ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ। 3204. ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ 5 ਦਾ ਗੁਣਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਭਾਵ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 16,020 ਰੁਪਏ।

(7) ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 12 ਅਕਤੂਬਰ, 1984 ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾਰਾਜ਼, ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 1984 ਦੇ FAO ਨੰ. 984 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। 2 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਪਏ 20,000 ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 12% ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਇਲਾਜ 'ਤੇ ਖਰਚੇ ਵਜੋਂ। ਉਕਤ FAO ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, - ਮਿਤੀ 13 ਸਤੰਬਰ, 1993 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ-ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 750 ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਿੱਜੀ ਖਰਚੇ ਵਜੋਂ 1/3 ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੁਪਏ 'ਤੇ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। 500 ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ 52 ਸਾਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਸਨੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 58 ਸਾਲ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, 5 ਦੀ ਬਜਾਏ 8 ਦਾ ਗੁਣਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 54,998 (ਰੁਪਏ $500 \times 15 \times 8 = 48,000 +$ ਮੈਡੀਕਲ ਖਰਚੇ ਵਜੋਂ 6,998 ਰੁਪਏ) ਦਾਅਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 12% ਸਲਾਨਾ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ।

(8) ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 13 ਸਤੰਬਰ I ER, 1993 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ, ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਲੈਟਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। 2 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਪਏ ਕਲੇਮ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 12% ਸਲਾਨਾ @ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਇਲਾਜ ਲਈ 20,000 ਖਰਚੇ।

(9) ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਸੁਣੇ ਹਨ।

(10) ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਰਾਮ ਕੌਰ AW4 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ 50 ਸਾਲ ਸੀ ਅਤੇ 16 ਦਾ ਗੁਣਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਦਸੇ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ 50 ਸਾਲ ਨਹੀਂ

ਸੀ। ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੰਬਰ 2 ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪੁੱਤਰੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਣਵਿਆਹਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਦਵਤਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਮਿਰਤਕ ਦੀ ਤੀਜੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਤਰਕ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਿਸਦੀ ਅਣਵਿਆਹੀ ਧੀ ਹੈ ਉਹ 3/3 ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਖਰਚਿਆਂ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ।

(11) ਕਾਨੂੰਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਘਟਨਾਤਮਕ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਅਨੁਮਾਨ, ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ "ਸਿਰਫ ਮੁਆਵਜ਼ਾ" ਹੋਵੇ। ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਨਿਰਪੱਖ" ਸ਼ਬਦ ਬਰਾਬਰੀ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਬਨਾਮ ਪੀ. ਮੁਨੀਅਮ ਬਾਬੂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼ , (1) ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

“ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨੀ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। 2,000 ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਰ ਡੀ ਹਟੰਗੜੀ ਬਨਾਮ ਪੈਸਟ ਕੰਟਰੋਲ (ਇੰਡੀਆ) (ਪੀ) ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 556 ਪੈਰਾ 9)

(1) (1999) 4 SCC 22

"9. ਕਿਸੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਤੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹਰਜਾਨੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੁਕਸਾਨ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੀੜਤ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਪੈਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਿਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੈਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨੁਕਸਾਨ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗਣਿਤਿਕ ਗਣਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੋ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ: (i) ਡਾਕਟਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ; (ii) ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ[1]; (iii) ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਗੈਰ-ਪੈਕੁਨੀਆਈ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ: (i) ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਦਮੇ, ਦਰਦ ਅਤੇ ਪੀੜਾ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਸਹਿਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ; (ii) ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ

ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਚੱਲਣ, ਦੌੜਨ ਜਾਂ ਬੈਠਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, (iii) ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ, ਭਾਵ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਮ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, (iv) ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਸੁਵਿਧਾ, ਕਠਿਨਾਈ, ਬੇਅਰਾਮੀ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ।"

ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕੰਮ, ਕੁਝ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ, ਅਪਾਹਜਤਾ ਕਾਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕੁਝ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹਮਦਰਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਸਿਰਫ਼ ਅਟਕਲਾਂ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

(12) ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕੰਟਰੋਲਰ KSRTC ਬਨਾਮ ਮਹਾਦੇਵਾ ਸ਼ੈਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2) ਪੈਰਾ 12 ਅਤੇ 15 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

" 12. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਉਸ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਫਰੇਮ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਚਕਨਾਚੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੈਸਟ ਬਨਾਮ ਸ਼ੈਫਰਡ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਮੌਰਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, (2) (2003)7 SCC 197

ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸੇ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਦੁਰਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਮੌਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ, ਖਰਚੇ ਆਦਿ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਘਾਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਟੀਕ ਇਕਸਾਰ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮਾਪ ਸਹੀ ਗਣਿਤਿਕ ਗਣਨਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਵਸੂਲੀਯੋਗ ਰਕਮ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਦੰਡਕਾਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਅਵਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ

ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪਜੇਹਨ, ਚਾਰਟਰਹਾਊਸ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਬਨਾਮ ਟਾਲੀ ਵਿੱਚ ਆਈਜੇ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ, "ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਦੇ ਵੀ ਇੱਕ ਸਹੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਹੈ" (ਸਾਰੇ ER p. 443 C)।

(13) XXX
XX

(14) XXX
XX

(15) ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 168 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ "ਨਿਰਪੱਖ" ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਤੱਕੜੀ ਵਿੱਚ ਤੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਰੀਰਕ ਸੱਟ ਇੱਕ ਵੀਚਿਤਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਹਰਜਾਨੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੱਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 1 ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੱਟ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜੇ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਮਾਈ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਨੰਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨੁਕਸਾਨ। ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਹਰਜਾਨੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਛੋਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਅਪਾਹਜਤਾ ਕਾਰਨ ਘਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਆਮ ਉਮੀਦ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪੀੜਤ ਲਈ ਇੱਕ ਹਵਾ ਬਣੇ। ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ "ਨਿਰਪੱਖ" ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਬੋਨਾਂਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ; ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਤੋਲਣ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਮਿਣਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਚਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। "ਸਿਰਫ਼" ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਇੱਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਇੱਕ ਅੰਗ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੁਨਹਿਰੀ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮਾਪ ਸਹੀ ਗਣਿਤਿਕ ਗਣਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖਾਸ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ

ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਹਰ ਢੰਗ ਜਾਂ ਢੰਗ ਨੂੰ "ਸਿਰਫ" ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ "ਜੋ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਵੇਕ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ "ਤਰਕਸ਼ੀਲ" ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪਹੁੰਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਤਰਕਸੰਗਤ, ਜੰਗਲੀ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ। ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ. "ਸਿਰਫ" ਸਮੀਕਰਨ ਬਰਾਬਰੀ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ ਮਨਮਾਨੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। (ਰਬੇਲੋ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ SRTC ਦੇਖੋ)। "

(13) ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ 8 ਦੀ ਬਜਾਏ 14 ਦਾ ਗੁਣਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ, ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। 90,998 (ਰੁ. $500 \times 12 \times 14 = 84,000$ ਅਤੇ 6,998 ਰੁਪਏ ਦੇ ਡਾਕਟਰੀ ਖਰਚੇ) ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 12% ਸਲਾਨਾ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ।

(14) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(15) ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਈ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

(16) ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ।

ਆਰ.ਐਨ.ਆਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

**HARNAM KAUR AND ANOTHER v.
SUKHDEV SINGH AND OTHERS** (*Vijender Jain, C.J.*)

109
0

ਡੋਲਮਿਨ